

fotografie: Dirk van Ginkel

Schilderachtig houtsnijwerk

DIRK VAN GINKEL –

Friesland kent veel kunstenaars die in alle stilte en afzondering hun werk doen. Dat bleek wel uit de overzichtstentoonstelling Frysk in Museum Belvédère (2018-2019). Zulk goed werk van zoveel onbekende namen. In de serie ‘Talenten in de luwte’ leren we deze kunstenaars beter kennen. Dit is deel 11: Wijke van der Bij.

Het atelier van houtsnedekunstenaar Wijke van der Bij is keurig opgeruimd. In het stille straatje in Grou wordt even niet meer gewerkt. De drukpers staat er spic & span bij, de gereedschappen en inktpotten zijn opgeborgen, er hangen geen drukvellen meer te drogen. Het enige dat herinnert aan het werk van Van der Bij zijn de veelkleurige houtsneden die ingelijst tegen de muren leunen en een los houtblok met inktresten. Ze zijn klaar om verscheept te worden naar Galerie De Roos van Tudor in Leeuwarden. Daar heeft Van der Bij binnenkort een expositie om haar 45-jarig jubileum als kunstenaar te vieren. Een dubbelexpositie, want haar partner, de schilder Meint van der Velde, jubileert mee. Net als zij studeerde hij af aan de toenmalige kunstacademie Vredeman de Vries.

‘In verval zit zoveel schoonheid. Er gaat een heel verhaal schuil in een vervallen gebouw. En ik moet dat verhaal gewoon vertellen.’

De schoonheid van verval

Van der Bij werkt in series. Zo maakte ze aanvankelijk een reeks houtsneden van de poortgebouwen van stinsen en staten. Daarna werkte ze aan een serie van torenweduwen: kerktorens die zijn blijven staan nadat het bijbehorende kerkgebouw was afgebroken. Toen was het de beurt aan verweerde kerkmuren, schuurtjes in het Friese landschap en – incidenteel – Marokkaanse stadsgezichten. Wat al deze thema's bijeenhoudt, is Van der Bij's liefde voor het verval.

'In verval zit zoveel schoonheid', zegt ze. 'Net als in een oud en gerimpeld mensengezicht gaat er een heel verhaal schuil in een vervallen gebouw of stadswijk. Denk aan al die kleurtinten die zijn ontstaan door de inwerking van weer en wind, de veranderingen in de oppervlaktestructuur van de materialen, de groeisels die je erop aantreft, de sporen van herstelwerkzaamheden, de gaten die erin gevallen zijn. Ik vind dat heel fascinerend. Ik moet dat gewoon allemaal vastleggen, dat verhaal vertellen.'

Voorbeelden

Van der Bij hanteert daarbij een buitengewoon intensieve werkwijze. Als ze op haar tochten door Friesland een nieuw object ontdekt heeft, maakt ze daar een foto van. Thuis op de computer spiegelt ze die foto en drukt die af. Met behulp van een 'carbonnetje' zet ze die afbeelding al tekenend over op hout. En die zwart-wit tekening is de basis voor de houtsnede. De computerhandeling is nodig omdat de stempeltechniek die de houtsnede in wezen is nu eenmaal spiegelbeeldig werkt.

'Ik werk altijd naar de realiteit. Voorbeelden heb ik gewoon nodig. Daarzonder gaat het niet. Geen idee waarom. En ik moet ook altijd in hout werken. Schilderen of tekenen kan ik nu eenmaal niet. Ik verschil eigenlijk in alles van Meint. Die maakt landschappen waarvan je denkt "Hé, IJsland", maar hij is er nog nooit geweest. Bij hem komt het van binnen, bij mij van buiten.'

'Ik werk altijd naar de realiteit. Voorbeelden heb ik gewoon nodig. En ik moet ook altijd in hout werken.'

Dertig drukgangen

Na de voorbereidende handelingen begint het echte werk: de vertaalslag van foto naar hout, van werkelijkheid naar kunst. Zo realistisch mogelijk. In grote lijnen bepaalt Van der Bij hoe ze de houtsnede op zal bouwen en hoeveel drukstadia en kleuren ze nodig heeft. Met mesjes en gutsen snijdt en wrikt ze vervolgens stukje bij beetje de afbeelding uit de plaat berkentriplex, van elke fase maakt ze een afdruk over de vorige heen.

'Dat snijden is een proces dat heel veel concentratie vereist. Heerlijk vind ik dat. Alles om me heen verdwijnt dan. Het is bijna een vorm van zen-meditatie. En je moet goed oppassen, want als je uitschiet, kan de boel in de prullenbak. Elk foutje zie je in het drukresultaat. En ik ga nu eenmaal voor de perfectie.'

Soms heeft van der Bij wel dertig drukgangen nodig voor ze tevreden is. Haar oplages zijn navenant gering. Meer dan zes druksels per afbeelding heeft ze zelden. En in een jaar tijd maakt Van der Bij nooit meer dan een stuk of zeven afzonderlijke werken.

Eigen signatuur

Haar houtsneden hebben een geheel eigen signatuur, uit duizenden te herkennen. Het onderwerp bevindt zich altijd in een groot wit vlak. Er is geen context. Een landschap, bomen, wolken, vogeltjes, mensen, het ontbreekt allemaal. Er is alleen dat vervallen gebouw, met een enkele keer een handjevol gras ervoor. En ook al is er een stuk muur verdwenen, zijn de ruiten stuk of is het dak zichtbaar lek, de gebouwen maken altijd een gesloten indruk. Je kunt niet naar binnen, je kunt ook niet naar binnen kijken. Ze zijn er gewoon en ze staan er in hun eentje te vergaan, kleurrijk, schilderachtig en heel geheimzinnig.

Wijke van der Bij vertelt openhartig over de achtergrond van haar composities. 'Ik vind het heel moeilijk om voor- en achtergronden te maken. Dus als het even kan, laat ik die weg. Bij de houtsnede "Duivenhok Hollum" heb ik in de laatste drukgang wat gras op de voorgrond toegevoegd omdat de compositie dat nodig had, maar dat is een uitzondering. Ik ben ook niet bang voor leegte, het hoeft voor mij niet zo vol. Die leegte heeft ook als effect dat er niets is dat afleidt van dat ene object. En daar gaat het om.'

Sommige gebouwen bestaan inmiddels alleen nog in de houtsneden van Van der Bij.

Wijke van der Bij en Meint van der Velde exposeren van 17 oktober tot 22 november bij De Roos van Tudor in Leeuwarden.